

Hogyan harcoltak fokossal a szegedi honvédek Rarancénél.

(Saját tudósítónktól.) Székely Béla a 28-as vadászrezred főhadnagya, három hónap óta küzd a 305-ik honvéd hadosztálynál, amelynek keretében harcolnak a szegedi ötös honvédek is. Székely szegedi fiú, még a háború előtt aktíváltatta magát, résztvevett a vadászoknál az orosz Lengyelországi nagy harcokban, aztán Galiciába került, mult télen a Kárpátokban találta az orosz offenzíva, ahol súlyos sérüléseket szenvedett. Mikor felgyógyult, saját kérelmére magyar ezredhez helyezték és azóta denék honvédekkel együtt folytatja az oroszok ellen való háborút. Majd ismét Galiciába, végül a besszarábiai frontra került és itt találta a feléledő muszka sereg legutolsó támadó kísérlete, melyről sokszor megemlékezett a hadvezetőségünk is „toporouc—rarancei harcok” néven.

Mint ismeretes, az oroszok áttörési kísérlete véres kudarccal végződött Toporoucnál és Rarancénál. Ez utóbbi hely volt az, ahol a 40-ik honvéd hadosztály színmagyar legénysége fokossal verte vissza az orosz túlerő tömegtámadásait. A harcok befejeződése után Székely két heti szabadságot kapott, amelyből néhány napot Szegeden töltött el. Háborús élményeiből több érdekességet mondott el a *Délmagyarország* munkatársának.

— A besszarábiai fronton, — mondotta, — kitűnő kémrendszerünk van. Ennek köszönhetjük, hogy az oroszok minden szándékáról jóelőre értesülünk és pontosan vagyunk tájékozódva állandóan, hogy a muszkaik mit terveznek. December közepé táján már jelentették kémeink, hogy az ellenség óriási haderőt csoportosít messze a front mögött, a besszarábiai határ kerületén. Ké-

sőbb új jelentések érkeztek, hogy az oroszok valószínűen a toporouc—rarancei szakaszt választották ki hadműveleteik céljaira, mert abban az irányvonalban kezdtek el felállítani a folytonosan érkező ütegeiket, amelyek között igen sok nehéz ágyú is van. December 24-ikén sürgős értesítés érkezett, hogy az orosz támadás megkezdése, már csak rövid napok kérdése.

— Hadvezetőségünk természetesen azonnal magyarán ellenintézkedéseket fogantatott. A szabadságolásokat már néhány héttel előbb becsüztették, azután egymásután jöttek a vonatok friss tartalékokkal. Én akkor századparancsnok voltam. December 25-ikén, több tisztársammal kimentünk a legelső rajvonalba és messzelátóval figyeltünk az ellenség felé. Napok óta a legteljesebb csend volt a fronton. Egy lövés zaja sem zavarta meg a siri nyugalmat, amelyet sehogyan sem váltunk a vilhar előtti szelcsöndnek felismerni. Vitatkoztunk is egymásközt, hogy kár volt ennyi embert ide csöndíteni, nem lesznek ott harcok, hallgat a „csuesz.” Huszonhatodikára is még a legnagyobb csöndben télt el. Ellenséget az egész fronton nem lehetett észrevenni.

— Huszonhatodikán pontban, éjjélkor aztán megkezdődött vagy félezer ágyú pokoli muzsikája. A tatarok, mezsarak, tábori ágyúk zúdították a gránátokat és srappneket. Nagy sokára megkezdődött az ellenséges roham. Tíz-tizenötös tagolású rohamoszlopban vonultak fel az oroszok ezrei állásaink ellen. Itt láttam csak igazán tombolni a magyar virtust, a halált megvető hősiesség virtuozitását. Honvédjeink félrelétek a puskát és magukhoz vették az előre elkészített fokosokat. Két méter hosszú

keményfából készült nyélen volt a vas, meg az acél fokos. Ezekkel felnyultak a lövészárók szélén mutatkozó muszkákhoz: meglobálták a fokost, a fejébe verték a muszkának és mindjárt huzzák is le vele a lövészárókba. Ahogy egyikkel végeztek, már ott volt a másik, aki szintén nem kerülette el sorsát. Az „új fegyver” használati módját még nem ismerték, védekezni se igen tudtak ellene. A támadás visszaverése után volt munka megtisztogatni a lövészárókat a jajgató, véres oroszoktól.

— A történelem lesz csak hivatva megállapítani, hogy a régi magyar virtus és a régi magyar fegyver, mire volt képes ebben a modern háborúban, amikor a tömegek titáni harcát a technika lélek nélkül való szörny-csodáival akarták irányítani.

Ne verjük a gyermekeket!

A tétel az volt: verjük-e a gyermekeket. Azért volt ez a tétel, mert egy kiváló pedagógus azt mondotta, hogy: — verjük. Én egynéhány érvet kockáztattam meg abban az irányban, hogy: — ne verjük. Hogy ezeket az érveket a pedagógusokra címeztem, azért tettem, mert pedagógus, aki verni akarja a gyermekeket. Ezeket az érveket azért nem a szülőkhöz intéztem, mert a szülők részéről nem nyilvánult meg a verekezésnek fentemlített óhaj-tása.

Az ellenérveim voltak: 1. a keresztény vallásnak a hegyi beszédben lefektetett alapelvei, 2. a tanító verési fokozatai az apa társadalmi állására tekintettel, 3. a tanító tévedésének lehetősége, 4. a tanító eljárásának a tanügyi szabállyal ellentétes volta és a szülők esetleges retorziója, 5. a gyermek nemi abúzájának és perverzítésének felébresztése, illetőleg tudatba-ugrása, 6. a verés javító hatásának soha nem tapasztalt volta, 7. hogy a bot nem lehet egy tudomány tételeinek igazoló eszköze, 8. a humanizmus.

A gyermek mai rosszságának okait keresvén, ható erők gyanánt említettem: az öröklést, a családi nevelés lezüllött voltát, az

Háborús népköltészet.

Irtá: Vézner Károly, kegyesrendi tanár.

II.

Egy másikban a király alakja távolabb marad, de szigorú döntésének következményei jellemzően válnak ki előttünk a természeti képből:

Belgrád alatt magyar bakák járnak,
Belgrád felett sötét felhők szállnak,
A felhőből véres eső patakszik,
Ferenc Jóska a szerbekre haragszik.

Ez a nóta csupa szomorúság és csupa költészet; szinte érezzük a haragnak szörnyűségét: a vérpatakokat s a sötétben szálló gyász felhőit. A magyar ember szereti királyát.

A katonaeletnek nincs olyan mozzanata, mely dalra ne kelne. A régi katonanóták újra élnek, de aktualizások színezik: a gyakorlatból visszatérő katonák dallal feledik fáradtságukat s hazavágyódásukat; mikor pedig a menetszázad indul, siró asszony-sereg, a vonat indulása, a nemzeti zászló kihajlása, a szerttőtől való bucsuzkodás, az elválás fájdalommal nem törli meg a katonák lelkét, hősi esen dalol olyan nótát, mely szomorú, mert a biztos halál tudata borul rá, mint fekete felhő, de a szomorúságon átvillan a bátorság villama. Ez a magyar természete: látja a veszélyt, mely életére tör, látja a félelmet és aggodást, mellyel szeretetei magukhoz karolják, maga is megindul, de csak külsőleg, nem mutatja, lenyeli könnyeit; hetykén és vidáman bele dudol a bizonytalan jövőbe. Így illik ez a férfifeh.

De az elnyomott fájdalom százszor jobban fáj s az el nem sirt könnyek mély sós

tengerré gyűlnek össze a lélekben. Ez a hallgatag tenger azután egyszer megmozdul (mikor nem látja senki és a katonák önmagába méz) s előnti a keserűség, a reménykedés nevető mezőit. És a halálsejtelmei fekete hulló szállidosnak felelt. Mégis mire a keserűség dalba áradt át, józan lemondással szelídül s csak a balladai szaglatotlagon keresztül zug fel hozzánk a visszakényszerített könyvek monaja:

Jaj Istenem, hol lesz az én sirom?
Szerbiában én úgy gondolom,
Szerbiának földjében
Egy fekete völgyében — ott lesz az én sirom.

Általában a biztos halál sóhajt a katonanóták közül; talán fatalizmusnak is lehetne nevezni, mégis inkább valami fagyos beleunyulás ez abba, hogy aki a háborúba megy, nem jó vissza többé. S ez a sötét gondolat áthúzódik csaknem mindegyik nótán; sőt egyikben dermesztő tragédiává kimeredlik el: a tömeghalál rémes jelenete sikolt a versben:

Asztalos csinálj koporsót,
Egy egész nemzetnek valót,
Tetejére piros vérmel injad fel ezt:
Itt nyugszik egy magyar honvéd gyalogezred.

Nyilvánvaló, hogy Thaly ismert költeménye van átalakítva, de látható, hogy ennek a gondolatnak kereste itt a méltatlan költő a kifejező formát, amely a legtöbb népdalon átvonul, hogy t. i. kérelmetlenül halál vár a katonára. Ha mélyebb okát kutatjuk ennek, talán megtalálhatjuk abban a reális

okoskodásban, hogy a háborúban szamaszét-röpköd a halál s könnyen áttűnhet a szívet egy golyó, de talán van ebben a halálvárásban abból a büszke bátorságból is valami, hogy a magyar baka nem retten vissza semmi veszedelemtől, sőt — ami stratégiailag lehet kifogásolható — vakon rohamoz. Így lelkére előrevetődik halálos bukásának árnyéka. Innen az a mély szomorúság, mely a katonaköltészetből illatozik.

Különösen akkor mozdul meg alatta a föld, ha az édes anyjára gondol, a legkedvesebbre és a szeretőjére, a kedvesre. A katonanóták az édes anyát a gyöngédség és szeretet egyszerű szavaival fonják át, melyek mögött a lélek heves háborgása csapkod. Nem azok a vértanúk, akik meghalnak, hanem az anyák, kiknek szíveit tapossák össze a háború durva patái. Az édes anya bánatos arca s „vörösré sirt két öreg szemé” tekintetük ezekből a dalokból s fekete fátyolok lengenek a lélek mélyéről felszakadt hangokban. Mikor a katonák kezd kufferjait pakolni s indulni akar oda, ahonnan hite szerint nincs visszatérés, édes anyja zokogni kezd; a katonafiú ránéz és elcsukló hangon mondja:

Édes anyám ne sirass, köszönöm a nevelést,
Lehajoltam, megcsókoltam a kezét. —
Lehajoltam, megcsókoltam a kezét —

ennyi fájdalom és mennyi hálá van e sorban! Szinte könnyeznek a szavak; milyen szomorú kép tárul elénk hallatára! Látjuk, amint két meleg könnyesepp gördül az anyai csóktól forró kezére. — Az anya leklére akarja szorítani gyermekét, hogy ne tóphes-